UN DEPOZIT DE UNELTE DACICE DESCOPERIT LA LUNCANI (MUNȚII ORĂȘTIEI)

Gheorghe Lazin

Cercetările efectuate neîntrerupt timp de mai mulți ani încoace în zona cetăților dacice din Munții Orăștiei, de către colective de arheologi sub conducerea acad. prof. C. Daicoviciu, au dus la descoperirea unui număr impresionant de așezări[1] cu caracter civil, răspîndite în imediata apropiere a centrelor fortificate.

Probabil că dintr-o astfel de așezare, situată pe platoul Luncanilor[2], provine și depozitul de unelte care constituie obiectul prezentei lucrări. Descoperirea a fost făcută întîmplător în primăvara anului 1969, de către locuitorul Romulus Ocolișan, cu prilejul unor lucrări agricole. Uneltele au fost aflate, după relatările descoperitorului, la adîncimea de 0,25—0,30 m de suprafața actuală a solului, pe o suprafață restrînsă de aproximativ 1,50 × 2 m.

La punctul de găsire al uneltelor nu sînt urme de locuire care ar putea indica o așezare; din acest motiv nu putem preciza dacă depozitul aparținea unei locuințe sau a fost ascuns de proprietarul său în timpul războaielor cu romanii. Faptul că uneltele s-au găsit la o adîncime relativ mică, abia 0,25—0,30 m, ar înclina mai mult pentru o locuință decît pentru un depozit ascuns.

*

Depozitul descoperit la Luncani, în condițiile prezentate mai sus, este compus din 8 unelte, toate de fier (Fig. 1 și 2), bine conservate, cu excepția unui clește de fierar (Fig. 2/2) păstrat doar fragmentar[3].

---

[1] C. Daicoviciu și Al. Ferenczi, *Așezările dacice din Munții Orăștiei*, Ed. Acad. București, 1951; acad. C. Daicoviciu și H. Daicoviciu, *Sarmizegetusa. Cetățile și așezările dacice din Munții Orăștiei*, Ed. Meridiane. București, 1960; H. Daicoviciu, *Addenda* la *„Așezările dacice din Munții Orăștiei"*, în *Acta Musei Napocensis*, I, 1964, p. 111—124; H. Daicoviciu și I. Glodariu, *Considerații asupra cronologiei așezării dacice de la Fețele Albe*, în Acta Musei Napocensis, VI, 1969, p. 465—473.

[2] Asupra existenței unui grup de așezări gospodărești din epoca dacică la Luncani, vezi C. Daicoviciu și Al. Ferenczi, *op. cit.*, p. 48—52, și fig. 31 (Schița Luncani — Tîrsa); acad. C. Daicoviciu și H Daicoviciu, *op. cit.*, p. 27—28.

[3] Cleștele, păstrat doar fragmentar nu l-am redat în fotografie, ci numai în desen, el fiind identic cu cel păstrat în întregime.

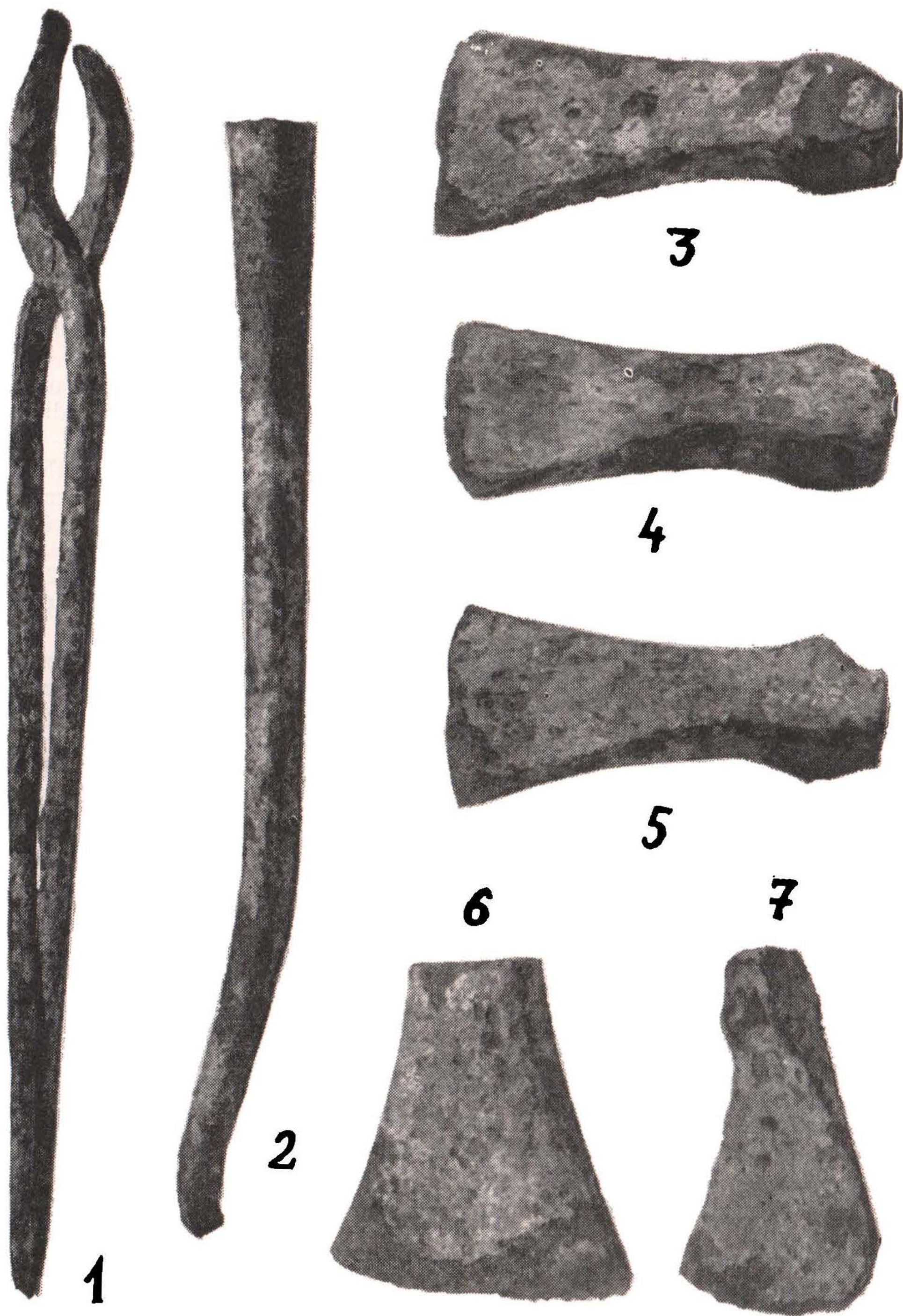

FIG. 1. DEPOZITUL DE UNELTE

Înainte de prezentarea pieselor depozitului, menţionăm că toate uneltele sînt de tipul obişnuit şi, în acelaşi timp, des întîlnit în cetăţile sau locuinţele civile ale dacilor din Munţii Orăştiei.

1. *Cleşte de fierar* (Fig. 1/1 şi Fig. 2/1), bine păstrat, îi lipseşte doar o mică parte din gura de prindere.

Dimensiuni: lungimea 68 cm, diametrul braţelor la mijloc 1,6 cm, lungimea gurii de prindere 15,1 cm.

Reprezintă tipul obişnuit, întîlnit în aşezările dacice[4].

2. *Cleşte de fierar* (Fig. 2/2). Păstrat fragmentar.

Dimensiuni: lungimea 43 cm, diametrul braţului la mijloc 1,8 cm, lungimea gurii de prindere 15,6 cm.

Este analog cu precedentul.

3. *Rangă — pîrghie* (Fig. 1/2 şi 2/3), conservare bună. Confecţionată din fier masiv, prevăzută cu o gaură de înmănuşare longitudinală. Este uşor curbată, extremitatea superioară fiind arcuită în sus şi ascuţită.

Dimensiuni: lungimea 57 cm, diametrul găurii de înmănuşare 3,7 cm, lungimea găurii de înmănuşare 14 cm, grosimea la mijloc 2,4 cm.

În profil, pe lungimea găurii de înmănuşare este rotundă, iar apoi are o formă patrată.

Putea fi folosită în afară de ridicat, eventual şi la scosul cuielor mari sau a ţintelor.

4. *Secure* (Fig. 1/3 şi 2/4). Are profilul drept şi este prevăzută cu o gaură de înmănuşare transversală.

Dimensiuni: lungimea 21,4 cm, lăţimea tăişului 9,5 cm, grosimea la extremitatea superioară 4 cm, diametrul găurii de înmănuşare 3,2 cm.

Ca tip este asemănătoare cu numeroase exemplare găsite la Grădiştea de Munte[5], Piatra Roşie[6], Strîmbu[7] şi la Poiana[8].

5. *Secure* (Fig. 1/4 şi Fig. 2/5). Are aceiaşi formă ca şi precedenta.

Dimensiuni: lungimea 22 cm, lăţimea tăişului 10 cm, grosimea la extremitatea superioară 4 cm, diametrul găurii de înmănuşare 3,2 cm × 3,7 cm.

---

[4] C. Daicoviciu şi colaboratori, în *SCIV*, III, 1, 1952, p. 301, fig. 19 şi 22; idem, în *SCIV*., IV, 1—2, 1953, p. 169; idem, în *Ist. Rom.*, I, Bucureşti, 1960, p. 269, fig. 59; acad. C. Daicoviciu şi H. Daicoviciu, *Sarmizegetusa. Cetăţile şi aşezările dacice din Munţii Orăştiei*, pp. 36—37; H. Daicoviciu, *Dacii*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1965, p. 148—149, fig. 13/1; M. Macrea şi I. Berciu, *Cetatea dacică de la Căpilna*, în *Cetăţile dacice din sudul Transilvaniei*, Ed. Meridiane, Buc., 1966, p. 22, fig. 3.

[5] C. Daicoviciu şi colaboratori, în *SCIV*, III, 1, 1952, p. 301, fig. 21; idem, în *Ist. Rom.*, I, Bucureşti, 1960, p. 269.

[6] C. Daicoviciu, *Cetatea dacică de la Piatra Roşie. Monografie arheologică*, Bucureşti, 1954, p .79, pl. VII, 12.

[7] I. Berciu şi Al. Popa, *Depozitul de unelte dacice de pe Muntele Strîmbu de lîngă Grădiştea Muncelului*, în *SCIV*, XIV, 1, 1963, p. 151—161, fig. 3/1—17; I. H. Crişan, *Un depozit de unelte descoperit în apropierea Sarmizegetusei (Grădiştea Muncelului)*, în *Studii şi Comunicări*, Muzeul Brukenthal, 12, 1965, p. 217, fig. 1/3 şi 2/8.

[8] R. Vulpe, *La civilisation dace et ses problèmes à la lumière des dernières fouilles de Poiana, en Basse-Moldavie;* în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 147, fig. 3/4.

6. *Secure* (Fig. 1/5 şi Fig. 2/6). Se aseamănă cu celelalte două de mai sus, este însă ceva mai masivă, iar gaura de înmănuşare, este flancată de două aripioare triunghiulare.

Dimensiuni: lungimea 23 cm, lăţimea tăişului 11,2 cm, diametrul găurii de înmănuşare 3,5 cm × 4 cm, grosimea la extremitatea superioară 4,4 cm.

7. *Secure — bardă* (Fig. 1/6 şi 2/7), cu profilul drept, avînd gaura de înmănuşare, de formă patrată, longitudinală.

Dimensiuni: lungimea 15,3 cm, lăţimea tăişului 17 cm, grosimea la extremitatea superioară 6,5 cm, dimensiunile găurii de înmănuşare 1,8 cm × 5,2 cm.

Analogii apropiate s-au găsit la Grădiştea de Munte[9] şi Tilişca[10].

8. *Tesla mică* (Fig. 1/7 şi 2/8). Profil oblic, cu gaura de înmănuşare transversală, flancată de două mici aripioare. Piesa se termină cu o muchie patrată.

Dimensiuni: lungimea 17,5 cm., diametrul muchiei 2,4 cm, lăţimea tăişului 11 cm, diametrul găurii de înmănuşare 3 cm, lăţimea la nivelul găurii de înmănuşare 4,4 cm.

Asemenea tesle s-au descoperit la Grădiştea de Munte[11], la Strîmbu[12] şi Valea Largă[13].

*

Din cele prezentate mai sus reiese că depozitul este format din două categorii de unelte, şi anume, uneltele de dulgherie, care formează majoritatea, la ele adăugîndu-se două piese (cleşti) specifice meşteşugului fierarilor.

În cea mai mare parte, uneltele care alcătuiesc depozitul descoperit la Luncani, aşa cum s-a menţionat în descrierea lor, au analogii, care merg uneori pînă la identitate cu uneltele găsite în atelierele de pe terasa a VIII-a de la Grădiştea de Munte[14]. Foarte probabil că în aceste ateliere au fost confecţionate şi uneltele în discuţie. Tot pe baza analogiilor prezentate, referitor la datarea depozitului, considerăm că îl putem încadra în perioada sec. I î.e.n. — sec. I e.n. Nu excludem însă nici plasarea într-o limită cronologică mai strînsă, respectiv în preajma cuceriri romane[15]. Uneltele, au putut fi ascunse în clipele de primejdie create de războaie. În zona cetăţilor dacice din Munţii Orăştiei s-au mai găsit asemenea depozite, ascunse din aceleaşi motive: „În ţinutul Munţi-

---

9 C. Daicoviciu şi colaboratori, în *SCIV*, III, 1, 1952, p. 301, fig. 16.

10 N. Lupu, *Cetatea dacică de la Tilişca,* în *Cetăţi dacice din sudul Transilvaniei*, p. 38, fig. 16.

11 C. Daicoviciu şi colaboratori, în *SCIV*, III, 1, 1952, p. 301, fig. 16 şi 21; idem, C. Daicoviciu, în *Ist. Rom.*, I, Bucureşti, 1960, p. 269; H. Daicoviciu, *Dacii,* p. 149, fig. 13.

12 I. H. Crişan, *op. cit.*, p. 217, fig. 1/5 a şi fig. 2/11.

13 H. Daicoviciu, *Addenda la „Aşezările dacice din Munţii Orăştiei"* în *Acta Musei Napocensis*, I, 1964, p. 117, pl. IV.

14 C. Daicoviciu şi colaboratori, în *SCIV*, III, 1, 1952, p. 297—302.

15 Vezi datarea propusă de I. H. Crişan, *op. cit.*, p. 220, pentru depozitul de unelte descoperit la Strîmbu.

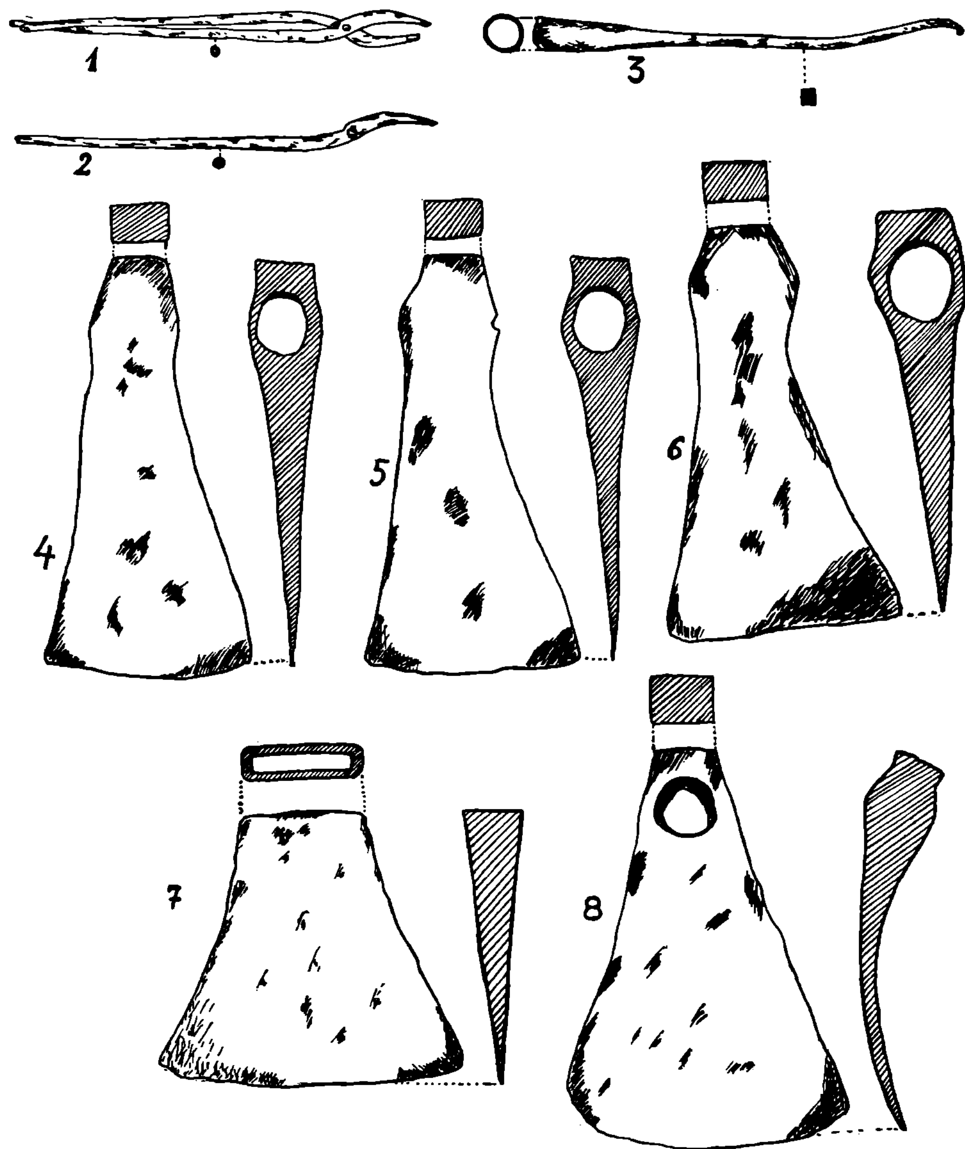

FIG. 2. UNELTELE DESCOPERITE LA LUNCANI

lor Orăştiei s-au găsit astfel de depozite, ascunse la venirea romanilor, pe înălţimea Strîmbu şi la Valea Largă; chiar şi meşteşugarii din atelierul de fierărie de la Sarmizegetusa şi-au ascuns uneltele lor într-o oală de fier, pe care au îngropat-o în pămînt"[16]. La aceste depozite, credem că putem adăuga şi pe cel descoperit în Luncani.

În continuare, mai rămîne să stabilim, pe cît este cu putinţă, ocupaţia proprietarului uneltelor. Din alcătuirea depozitului, în componenţa căruia se găsesc atît piese pentru dulgherie, cît şi pentru fierărie, cele pentru dulgherie constituind marea majoritate (şase la număr din totalul de opt), considerăm că posesorul lor era un meşter dulgher, care pe lîngă uneltele specifice, şi în acelaşi timp absolut necesare ocupaţiei sale (secure, teslă, bardă), avea în gospodăria lui şi unelte de fierărie (cleşti), pe care le folosea la aplicarea unor întărituri sau ţinte de fier, lucrate la cald, pe piesele de lemn care le confecţiona. Credem că aşa se explică bunăoară prezenţa în depozit a celor două unelte specifice fierăritului.

Prelucrarea lemnului la daci, aşa cum arată H. Daicoviciu, a ajuns la o treaptă înaltă a dezvoltării: „Judecînd după marea cantitate de unelte pentru dulgherie aflate în ruinele aşezărilor din Munţii Orăştiei, în primul rînd la Sarmizegetusa, prelucrarea lemnului trebuia să fi fost unul dintre meşteşugurile cele mai înfloritoare. Topoarele, dălţile, teslele, fierăstraiele, rindelele, cuţitoaiele şi sfredelele atestă această dezvoltare ca şi bogăţia în materie primă a regiunii"[17].

Depozitul de unelte prezentat mai sus îşi are importanţa sa ca descoperire inedită. Un studiu tipologic al uneltelor dacice pentru dulgherie sau alte meşteşuguri, nu va putea lua formă decît în condiţiile publicării unui număr cît mai mare de unelte sau depozite. Pe această linie, credem că se înscrie cu o anumită contribuţie şi lucrarea de faţă.

UN DÉPÔT D'OUTILS DACES MIS AU JOUR À LUNCANI (MONTS D'ORĂŞTIE)

RÉSUMÉ

L'auteur présente un dépôt d'outils mis au jour au cours du printemps 1969, à l'occasion de travaux agricoles, à Luncani (Monts d'Orăştie), à 0,25—0,30 m de profondeur par rapport au niveau actuel du sol.

Le dépôt est formé de 8 outils, dont 6 représentent des outils spécifiques pour le travail du bois et 2 des outils de forgeron. Le propriétaire de cet outillage s'occupait donc de charpenterie; quant aux outils de forgeron (des tenailles), il s'en servait pour renforcer de clous ou de plaques de fer les produits en bois qu'il confectionnait.

Par les rapprochements qu'il établit avec d'autres pièces, l'auteur pense pouvoir assigner ces outils aux Ier siècle av.n.è. — Ier siècle de n.è., peut-être, même en serrant les limites de cette datation, à la veille de la conquête romaine.

---

[16] H. Daicoviciu, *Dacii*, p. 149.

[17] Ibidem.